

Ένας διάκονος γράφει για την Καρδιά της Ερήμου (Ηρακλής Αθ. Φίλιος, Βαλκανιολόγος-Θεολόγος)

/ [Πεμπτούσια](#)



(Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=179484>)

ΗΡΑΚΛΗΣ ΦΙΛΙΟΣ: Σε ένα Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο που έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη το έτος 2015 και έφερε τον τίτλο «Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και ορθόδοξη θεολογία», ήσαστε ένας εκ των εισηγητών με μία πραγματικά στοχευμένη εισήγηση. Μεταξύ άλλων σημειώσατε πως «ο βαθμός του διακόνου δυστυχώς μοιάζει σήμερα με ένα είδος υπο-ιεροσύνης, που σπάνια εκλαμβάνεται ως μακρά αποστολή ή μόνιμο λειτούργημα». Δεδομένου ότι σε μία συνάντηση μας προ μηνών, μου τονίσατε πως ο διάκονος έχει ένα ευρύ φάσμα διακονίας, μπορείτε να μας πείτε σε τι περισσότερο μπορεί να επικεντρωθεί η διακονία του;



Π. ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΑΥΓΗΣ: Σε πολλά μέρη της εκκλησίας η διακονία (ο πρώτος δηλαδή βαθμός της ιεροσύνης) απολαμβάνεται μόνο ως συμβολικός ή μεταβατικός

ρόλος ενός διακόνου όπου αναμένεται να προχωρήσει «παραπέρα» ή «ψηλότερα». Η διακονία έχει παρανοηθεί και περιορισθεί απλά σε μιά λίγο-πολύ προετοιμασία ή ένα σκαλοπάτι για την ιεροσύνη ή το επισκοπικό αξίωμα, ενώ τα δύο αυτά τελευταία στάδια κατά κάποιο τρόπο θεωρούνται σημαντικότερα για την εκκλησιαστική ζωή και την ποιμαντική της. Δεν ήταν όμως πάντοτε έτσι τα πράγματα. Γύρω στο τέλος του 1^{ου} αιώνα μ.Χ., ο Άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος βλέπει και περιγράφει τους διακόνους ως ένα απαραίτητο κομμάτι στην όλη δομή, ακόμη και στη γενικότερη διοίκηση της εκκλησίας, η οποία συνειδητοποιεί την ενότητα και συνεκτικότητα της όταν σαν κοινότητα διατελεί «με τον επίσκοπο και τους πρεσβύτερους και τους διακόνους». Χωρίς αυτό, όπως προσθέτει ο άγιος Ιγνάτιος στην «Προς Τραλλέους» επιστολή του, δεν μπορεί η κοινότητα να λέγεται καν εκκλησία.

Δυστυχώς, η θεολογία μας συνήθως προσβλέπει στην ιεροσύνη (για να μην πω ότι την προσδιορίζει μάλιστα) σαν μια πυραμίδα: με τον επίσκοπο στην κορυφή και τον λαό στη βάση. Αλλά ίσως αυτή η εικόνα θα 'πρεπε κάποτε να μετατραπεί ανάποδα, ξεκινώντας όχι από τα πάνω προς τα κάτω, αλλά μάλλον εκκινώντας από την στοιχειώδη και ουσιώδη χριστιανική έννοια της διακονίας, ούτως ώστε να αντικατοπτρίζει εκείνον όστις «οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ» (Μαρκ 10, 45). Γιατί χωρίς αυτήν την διακονία και θυσία (χωρίς δηλαδή αυτό το «δοῦναι»), σίγουρα κανένας από τους ιερατικούς βαθμούς δεν έχει νόημα. Θα χρειασθεί λοιπόν να αναθεωρήσουμε ριζικά τον ρόλο του διακόνου εάν θέλουμε ειλικρινά να αναζωογονήσουμε τον ρόλο του ιερέα και του επισκόπου.

Μερικές φορές αναρωτιέμαι αλήθεια γιατί οι άνθρωποι της εκκλησίας - είτε επίσκοποι είτε θεολόγοι - δεν σκέφτονται για την εκκλησία υπ' αυτή την προοπτική. Επειδή, ο διάκονος όχι μονάχα αποτελεί εγγύηση βασικής συμμετρίας στην έννοια περί ιεροσύνης, αλλά εξασφαλίζει επίσης κάποια ισορροπία στην αντίληψή μας περί δυνάμεως στην εκκλησία. Και εδώ πιστεύω ότι έγκειται η καρδιά του όλου θέματος. Γιατί η εκκλησία αντιστέκεται σκληρά σε οποιαδήποτε πρόκληση ή αμφισβήτηση της σύγχρονης θεσμικής εξουσίας. Παρ' όλα αυτά, θα πρέπει επί τέλους να προτιμούμε και να προτείνουμε μια στάση ταπείνωσης και όχι ισχύος, να προτείνουμε εκκλησιαστικά πρότυπα και σχήματα όπου διαχέει η απλότητα και όχι απλά η τυπικότητα, καθώς επίσης να διατηρούμε νωπή την εικόνα περί της εκκλησίας σαν ιερατικό σώμα και ιεραρχικό θεσμό που υπηρετεί και διακονεί τον ελάχιστο αδελφό μας και σέβεται το παραμικρό μόριο της κτίσης - χωρίς οποιαδήποτε νοσταλγία για το παρελθόν, αλλά πάντα με αγωνία για την Βασιλεία.

Πιστεύω λοιπόν ότι μια πληρέστερη αντίληψη της θέσεως και ευθύνης του διακόνου, μας παρέχει πράγματι μία πληρέστερη εικόνα της εκκλησίας. Ειδικά η ιεροσύνη μπορεί να μειωθεί σε ένα κατακερματισμένο λειτούργημα ή θα 'λεγα ένα κάπως «μονοφυσιτικό» αξίωμα.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΦΙΛΙΟΣ: «In the Heart of the Desert» (Στη Καρδιά της Ερήμου). Τίτλος ενός εκ των θεολογικών βιβλίων που έχετε συγγράψει. Π. Ιωάννη, ποιο είναι το μυστικό της ερήμου και πως γίνεται να φανερωθεί ένα τέτοιο μυστικό στην κοινωνία;

Π. ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΑΥΓΗΣ: Υπάρχει μία κάποτε λανθάνουσα (αλλά σίγουρα πάντοτε λανθασμένη) τάση ανάμεσα σε πολλούς ανθρώπους να θεωρούν την έρημο σαν κάτι το ρομαντικό ή ιδανικό. Μιά τέτοια όμως στάση είναι ένας πειρασμός που οδηγεί συχνά σε ιδεαλισμό του ασκητισμού ή και ειδωλολατρία του μοναχισμού. Στην πραγματικότητα, για τους πρώιμους πατέρες και μητέρες της Αιγύπτου και της Παλαιστίνης, ο τρόπος της ερήμου ήταν μία οδός και μέθοδος για να μπορέσει κανείς να προβεί πιο βαθιά μέσω της προσευχής και της προσοχής – πέρα απ' οτιδήποτε το επιφανειακό, το άμεσο ή το απτό στη ζωή μας. Έτσι λοιπόν θα 'λεγα πως το πρώτιστο χάρισμα της ερήμου για τον σημερινό κόσμο είναι η νηφάλια αντίληψη για το τί είμαστε και το τί είναι ο κόσμος. Και το βασικό αποτέλεσμα μιας τέτοιας ευαισθησίας είναι μία ουσιαστικότερη επαφή και επικοινωνία με τον ζώντα Θεό «ενώπιος ενωπίω» καθώς και μία βαθύτερη ανακάλυψη ή μάλλον αποκάλυψη «του οντως Όντος» σε κάθε έκφραση αλήθειας, ομορφιάς και δικαιοσύνης «εν παντί καιρώ και τόπω».

Φυσικά, όλ' αυτά απαιτούν πολύ αγώνα και περισσότερη αγάπη. Γιατί είναι η τέχνη του να ζει κανείς απλά και όχι απλά να ζεί κανείς. Σκεφθείτε προς στιγμή την τέχνη της κηπουρικής. Δεν μπορεί κανείς να φυτέψει χωρίς πρώτα να καλλιεργήσει. Δεν μπορεί να σπείρει χωρίς πάλι να σκάψει. Και σίγουρα δεν μπορεί να θερίσει χωρίς υπομονή. Προσμένουμε λοιπόν και προσβλέπουμε σ' αυτό που βρίσκεται πολύ βαθιά, κάτω από την επιφάνεια. Και στόχος μας είναι να παρατηρήσουμε κάτι πολύ ωραιότερο – στον εαυτό μας, στον πλησίον μας, και στον κόσμο μας – απ' ότι μπορούμε ποτέ καν να φανταστούμε.

Ένα άλλο δώρο της ερήμου είναι ο ρεαλισμός. Η ανεπιτήδευτη ζωή και σεμνή διδασκαλία των πατέρων και μητέρων της ερήμου είναι κάτι που μοιράζονται με όλους τους αγίους ανά τους αιώνες. Και για να είμαι πιο σαφής, η ειλικρίνεια και προσγείωση των πατέρων και μητέρων της ερήμου είναι ακριβώς αυτό που δεν

τους φοβίζει καθόλου να δείξουν ποιοί είναι – χωρίς μάσκα, χωρίς μακιγιάζ. Έτσι λοιπόν δεν προσπαθούν να φανερώσουν μια ψεύτικη εικόνα του εαυτού τους, όπως και δεν δέχονται οποιαδήποτε εικόνα του εαυτού τους που να μην αντανakλά ποιοί πραγματικά είναι. Γι' αυτό και συμβουλεύουν «μείνετε στο κελί», δηλαδή μείνετε αυθεντικοί, παραμείνετε πιστοί στον εαυτό σας. Επειδή πολύ συχνά μπαίνουμε στον πειρασμό να βγούμε προς τα έξω, να μείνουμε δηλαδή πολύ μακριά από το ποιοί και το τί είμαστε.

Αντιλαμβανόμενοι και αντιμετωπίζοντας το ποιοί και το τί είμαστε – χωρίς την παραμικρή υποκρισία και χωρίς ψεύτικες προσδοκίες – είναι ίσως το πιο σκληρό μάθημα αλλά συνάμα και το πιο απαραίτητο βήμα για να αρχίσουμε να ανεχόμαστε και αγαπάμε τον άλλο, τον οποιοδήποτε άλλο. Έτσι η έρημος γίνεται ένας τρόπος ευαισθησίας και ευσπλαχνίας. Και αυτό τελικά αποτελεί την πηγή αναγνωρίσεως της βασικής αλήθειας πως όλοι μας ανεξαιρέτως αγκαλιαζόμαστε και ανεπιφύλακτα αγαπιόμαστε από τον μόνο φιλόνηρωπο Θεό.

(Συνεχίζεται)